

// PROJE RAPORU

ANIT ÜZERİNE

Ülgen, “anıt” kavramını, “büyük bir şahsın veya önemli bir olayın gelecekte anılması yahut tarihte yaşanan hadiselerin, o günün ve geleceğin nesillerine aktarılması amacıyla yapılan mimari veya heykeltıraşlık eserler” olarak tanımlar (Ülgen, 1943).

Anıt kavramı, geçmişle kurduğu doğrudan ilişki üzerinden içerik ve tasarım açısından evrilmiştir. Bu evrimde tarih kavramı belirleyici bir rol oynamaktadır. Tarih, en temel tanımıyla, geçmişte yaşanan olayları yer ve zaman göstererek anlatan bir bilim dalıdır(Özçelik, 1993). Özellikle 20. yüzyılın başlarına dek anıtsallık, tarihin farklı boyutlarıyla ölçülmüş ve bu bağlamda anıtlar, 1. Dünya Savaşı sonrasında toplumsal bir “biz” bilincinin inşasında ortak bellek ihtiyacını karşılamıştır. Ancak 2. Dünya Savaşı sonrasında, olaylar arasındaki nedensellik ilişkilerine yönelik kuşkular tarih yazımının eleştirilmesine yol açmış ve geçmişle ilişki kurmada yeni, daha eleştirel bir dönemin kapısını aralamıştır. Böylece modern dünya “hafıza” olan yaşanmış tarih ve yaşantı üzerinde yürütülen entelektüel işlemin yani bu yaşantının temsili olan “tarihin” aynı şey olamayacağını kabul etmiştir.

Pierre Nora, toplumsal ve el değmemiş hafızanın, ilkel toplumların oluşturduğu bir model olduğunu öne sürer. Nora’ya göre tarih ise, değişime kapılan ve unutmaya mahkûm olan toplumların geçmiş ile kurdukları yapay bir bağdır. Böylece, hafıza ile tarih arasında temel bir ayrım ortaya koyar. Bellek, yani hafıza, yaşamın kendisidir; yaşayan toplumlar tarafından taşınır ve varlığını sürdürür. Sürekli evrim halindedir ve hatırlama ile unutma diyalektiğine açıktır. Uzun süre uykuda kalabilir, ancak dönem dönem yeniden canlanabilir. Hafıza, güncel bir olgudur; geçmişi şimdiye bağlayan dinamik bir bağdır. Buna karşılık tarih, artık var olmayanın, her zaman eksik ve sorunlu olanın yeniden inşasıdır. Hafıza, kökünü toplumsal gruplardan alır. Maurice Halbwachs’ın ifadesiyle, grup sayısı kadar hafıza vardır. Bu yönüyle hafıza, doğası gereği kolektif ve çoğul, aynı zamanda da öznel ve bireyseldir.

Tarih ve Hafıza kavramlarının bu karşıt durumları, Anıt ve Karşı-Anıt kavramlarındaki diyalektiğe benzerdir. Hafıza, Karşı - Anıt ile eşleşmektedir. Hafıza tarihten farklı olarak öznel ancak birey sayısı kadar çoğuldur. Yaşayan bir olgu olarak hafıza sürekli günceldir. Hafızanın hatırlama ve unutma diyalektiğine bağlı olması Karşı - Anıtın hafızayı canlandırma amacıyla temsil görevi görmesi açısından benzerdir. Karşı Anıt kavramı tanımını ilk kez yapan Young’a göre; Karşı - Anıtların amacının, anıtı ziyaretçiye unutmak yerine sürekli hatırlatmaya çalışması, kalıcı olmak yerine kaybolarak ve kaybedilenin yerine hiçbir şeyin konulamayacağı düşüncesi ile hatırlamayı yok olarak tetiklemesi, ziyaretçiler tarafından seyredilme yerine deneyimlemeye açık olmasıdır. Bu amaçlar göz önüne alındığında Nora’nın (2006) belirttiği gibi “Tarihin anlarından kopmuş ama tarihe iade edilmiş tarih anları” (s.23) olan hafıza mekanları Karşı - Anıt temsilleri olarak düşünülebilir.

HATIRLAMAK İÇİN BİR YER

Önerilen anıt ve anma mekanı ilk paragrafta tanımlanan haliyle bir karşı anıt önerisidir. Anıt ve anma alanı tasarımı hatırlamanın formal halinin ötesinde çok boyutlu bir süreç olarak ele almaktadır. Anı alanı yapısal tektoniğini Dışışleri şehitlerinin dünyayla kurduğu ilişki üzerinden almaktadır. Bu ilişki, kendi ülkeleri adına farklı coğrafyalarda var olmaya dair bir durumu temsil etmektedir. Anı alanı, bu durumun bir varoluş hali olarak ele alınmasıyla oluşturulmuştur. Bu varoluş hali içerisinde üretilen her bir tektonik kırılma, anıtsal içeriğin var olan güçlü bağlamla (Botanik Bahçesi) ilişkilenmesini sağlamıştır.

20m/17,5m bir plaka iz düşümü içerisinde alana içkinleştirilen anma mekanı, ilk olarak topografyaya serilmiştir. Bu sayede botanik bahçesinin onlarca bitki türünün bir aradalığı ile zenginleşen karşı yamacına yüz vermektedir. Alt ve üst kottan yaya girişlerini karşılayacak şekilde kırılarak erişilen, geline, geçilen bir yer olmuştur. Çankaya Caddesi ile giriş rampası arasında kalan alan ucu +3.70 kotuna yükseltilerek anıtsal obje kimliği güçlendirilmiştir. giriş rampasında bakan yüzde şehitlerin bilgileri işlenirken çankaya caddesi yüzünde anıtsal bir landmark imgesi üretilmiştir. Kuzey Kenarda üretilen kırılma ile mekansal geçiş hissi verilerek anma alanına bakan yüzünde dış temsilcilikleri ifade edecek şekilde bir doku önerilmiştir. Anma alanına şehitleri temsilen yerleştirilen 41 oturma biriminden, fedakarlığın ve barışın simgesi beyaz erguvan ağacının gölgesinde hatırlamanın her haline uygun bir mekan kurgulanmıştır.

Önümüzde uzanan botanik bahçesine bakarken, yükselen misyon binalarının arasında, birlikte var olmanın umudunu derinlerde hissedebiliriz. Anıt, başlangıçta şehitlerin izlerini taşır; zamanla, yasın içinde bir hatıra haline gelir ve sonunda umutla şekillenir, karanlık geceleri ışığa dönüştürür. Yaşanmış trajedilerin ürünü olan bu anı, geçmişin köklerinden beslenerek geleceğin tohumlarını eker, her adımda, her anı ile geleceğe doğru yol alır.

Mekansal Oluşumlar

1. Diplomasi Yazıtı:

Park, bir hatırlama ve anı mekanı olarak kurgulanır. Botanik park, farklı türlerin bir aradalığı ile oluşturduğu zengin çeşitliliği ile diplomasinin yegane amacının bir temsilidir. Bu uğurda şehit düşenleri anmak ve bir arada yaşamının ve uzalışın en etkili yolu olan diplomasinin içeriğine dair bir kabarma metin ile manzarayla birlikte okunması sağlanmıştır.

2. Fedakarlık Ağacı:

Her ilkbaharda açan çiçekler, toprağa karışan bedenlerin hatırasını yeniden gün yüzüne çıkarır. Sessizlikle anılan şehitler, doğanın döngüsünde her yıl yeniden hatırlanır. Erguvan ağacı, yalnızca bir ağaç değil; zamanla büyüyen bir anıttır. Çiçekleri yapraklarından önce açar. Böyle bir yaklaşımda ağacın çiçekleri, hem yasın hem umudun, özellikle de fedakarlığın göstergesidir. Çiçekler, yok oluşun ardından gelen zarif bir varoluşu temsil eder.

3.Anıtsal Oturma Meydanı:

Hatırlama, oturmanın sessiz eylemi ile gerçekleşir. İç içe geçmiş “Diplomasi Yazıtı”, “Fedakarlık Ağacı” ve diğer anıt mekanlar ile bu eylem üzerinden iletişim kurulur. Bu meydanda her bir şehidi temsil eden **41 anı noktası** yer alır.

4. Şehitler Anıtı:

Bu anıt, görevleri başında hayatını kaybeden Dışışleri şehitlerinin anısını yaşatır. Yüzeyde yer alan en büyük üçgen, tek bir ideale adanmış hayatları simgeler. Diğer 41 üçgen açıklık ise, her bir şehidi simgeleyen sessiz birer izdir. Üçgenler, yokluğun açtığı boşlukları, kayıpların ardında bıraktığı derin sessizliği temsil eder. Ziyaretçiler, bu açıklıklara çiçekler bırakarak kaybedilen hayatlara sessizce dokunur; her çiçek, zamanın unutturamadığı bir hatıranın sessiz tanığıdır. Anı, doğanın diliyle yeniden yaşatılır.

5.Dış Temsilcilikler Temsili:

Bu anıt yüzeyinde yer alan farklı boyutlardaki ışıklıklar, farklı dış temsilcilikleri temsil eder. Her ışıklık, uzak coğrafyalarda görevini sürdürürken hayatını kaybedenlerin hatırasını yaşatır; hafızayı zamana karşı dirençli kılar. Anıt, kaybın karanlığında bile hafif bir ışığın, umudun ve bağlılığın var olmaya devam ettiğini hatırlatır. Küçük ve büyük üçgen ışıklıklar, dünyanın farklı noktalarında aynı ideali paylaşmanın izini kaydeder.